

LÄRARMATERIAL
HÖGSTADIET

Varför handlar vi med omvärlden?

Varför handlar vi med omvärlden?

Det här lärarmaterialet är utformat för att ge högstadieelever en grundläggande förståelse för internationell handel och dess påverkan på samhället, individen och miljön.

Materialet täcker ämnen som globalisering, handelspolitik och hållbar utveckling och kopplar dessa till aktuella globala utmaningar. Eleverna får genom diskussioner och praktiska uppgifter möjlighet att reflektera över hur internationell handel påverkar deras vardag och samhället som helhet.

Mål

- ▶ Eleverna ska förstå varför företag från olika länder handlar med varandra.
- ▶ Eleverna ska diskutera hur internationell handel påverkar samhället, individen och miljön.
- ▶ Eleverna ska undersöka hur globalisering och handel hänger ihop med hållbar utveckling.

Koppling till samhällskunskap

- ▶ **Ekonomiska samband:** Hur hushållens, företagens, bankernas och offentliga sektorns ekonomi hänger samman.
- ▶ **Globalisering och handel:** Hur internationell handel och ekonomisk integration påverkar individer, företag och samhällen.
- ▶ **Hållbar utveckling:** Sambandet mellan ekonomisk tillväxt och miljömässiga konsekvenser.

Diskussionsuppgifter

I första delen av materialet uppmuntras eleverna att reflektera över handelns närvaro i deras egen vardag och hur globaliseringen påverkar våra liv. Genom diskussioner i par eller små grupper resonerar eleverna kring hur internationell handel påverkar deras konsumtion och vilka varor eller tjänster de skulle sakna utan den.

De får även diskutera hur globaliseringen har påverkat tillverkning och försäljning av varor.

Vad är internationell handel?

Fråga till klassen Vad innebär handel mellan länder? Kan ni ge exempel på varor och tjänster från andra länder som ni använder dagligen?

Kort förklaring Handel är utbyte av varor och tjänster mellan länder och gör det möjligt för oss att få tillgång till produkter vi inte kan tillverka själva.

Syfte Introducera begreppet internationell handel och hur den påverkar vår vardag.

Handeln i vår vardag

Läsning Eleverna läser avsnittet *Handeln märks i din vardag* **KAPITEL 1**.

Diskussion i par eller liten grupp

- ▶ Hur märks internationell handel i er vardag?
- ▶ Vilka varor eller tjänster skulle ni sakna om det inte fanns internationell handel?
- ▶ Vad tror ni att andra länder importerar från Sverige?

Sammanfatta diskussionerna med eleverna i helklass.

Globalisering och handel

Läsning Låt eleverna läsa avsnittet om globalisering och globala värdekedjor **KAPITEL 4**.

Diskussion i stor eller liten grupp

- ▶ Hur har globaliseringen påverkat hur varor tillverkas och säljs? Ge exempel på hur globala värdekedjor fungerar.
- ▶ Vilka är de största fördelarna och nackdelarna när företag flyttar produktionen till ett annat land (offshoring). Och när de överlåter produktionen till ett annat företag (outsourcing).

Sammanfatta diskussionerna med eleverna i helklass.

Skrivuppgift

I den här uppgiften ska eleverna skriva en uppsats där de analyserar hur ökad internationell handel påverkar företag, dess anställda och samhället i stort.

När företag från olika länder handlar mer med varandra ökar konkurrensen. Det leder till att vissa företag slås ut – ofta de som är minst produktiva. De företag som är kvar växer och blir mer effektiva. Det här kallas struktumvandling. För samhället kan detta innebära både vinster och förluster.

Eleverna ska också reflektera över vad staten kan göra för att mildra de negativa konsekvenserna och om det är rätt att skydda vissa företag från utländsk konkurrens.

Uppgift Eleverna ska skriva en text där de resonerar kring hur struktumvandling påverkar **KAPITEL 3**:

- ▶ **Företag och anställda** – Vad händer när ett företag inte klarar konkurrensen? Vad kan det innebära för de anställda?
- ▶ **Samhället** – Finns det långsiktiga vinster med att vissa företag försvinner? Vilka är nackdelarna?
- ▶ **Staten och politiken** – Vad kan ett land göra för att hantera problemen som uppstår? Jämför gärna Sverige med ett annat land.
- ▶ **Dina egna tankar** – Tycker du att staten ska hjälpa företag som riskerar att slås ut? Varför eller varför inte?

Företagsrollspel

Nedan finns två rollspel som ger eleverna möjlighet att simulera internationell handel och förhandlingar. I det första rollspelet, ”Elektronikbranschen och hållbarhet”, fokuserar eleverna på handel med mineraler och hållbarhetsfrågor. I det andra, ”Jordbrukssektorn och protektionism”, handlar det om tullar och export av bananer.

Båda rollspelen kan användas som de är eller anpassas med andra sektorer eller företag/organisationer för att ge olika perspektiv på internationell handel och globalisering.

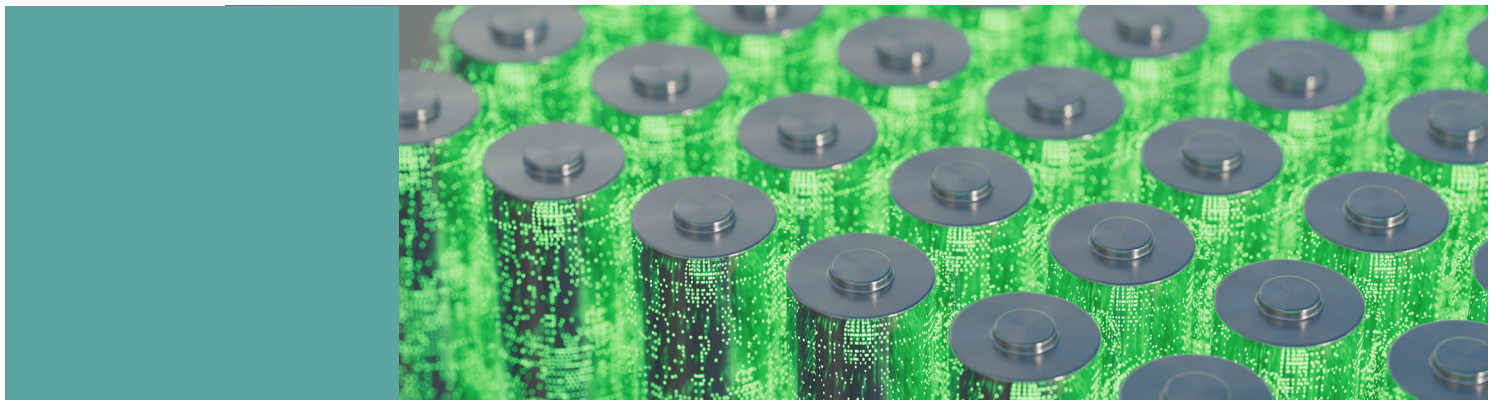
Uppgift Eleverna delas in i grupper och spelar olika roller (företag, regeringar, organisationer och konsumenter) för att simulera internationell handel.

Instruktioner Varje grupp får välja en roll. Grupperna måste förhandla om varor och tjänster med varandra, samtidigt som de tänker på kostnader, tillgångar, hållbarhet och arbetsvillkor.

Syfte Simulera internationell handel och förhandlingar för att förstå dynamiken mellan företag, regeringar och konsumenter samt vilka faktorer som påverkar beslutsfattande.

Instruktioner för båda scenarierna

- ▶ Grupperna förbereder sina argument utifrån sin roll. Fundera på vad ni behöver prioritera (t.ex. ekonomi, miljö, sociala faktorer).
- ▶ Genomför förhandlingarna i flera rundor. Försök komma fram till en lösning som alla kan acceptera.
- ▶ Efter förhandlingarna diskuterar grupperna:
 - Hur lyckades ni skapa lönsamma affärer?
 - Vilka faktorer påverkade era beslut (t.ex. arbetskraftskostnader, miljökrav, tullar)?
 - Hur påverkades olika aktörer (länder, företag, konsumenter) av era förhandlingar?

Rollspel 1. Elektronikbranschen och hållbarhet

- Bakgrund**
- ▶ Ett företag i Land A (ett rikt industriland) tillverkar mobiltelefoner. Företaget behöver mineraler (t.ex. kobolt och litium) för batterier, som främst utvinns i Land B (ett låg- och medelinkomstland).
 - ▶ Land C (ett annat industriland) tillverkar högteknologiska komponenter, medan Land B har billig arbetskraft och stora mineralreserver men svaga miljölagar.
 - ▶ Regeringen i Land B vill öka exporten och skapa jobb, men är pressad av miljöorganisationer att förbättra arbetsvillkoren och minska miljöpåverkan.
- Roller**
- ▶ **Företaget i Land A:** Vill köpa mineraler till låg kostnad och hålla produktionskostnaderna nere.
 - ▶ **Regeringen i Land B:** Vill locka investeringar och skapa jobb men står inför krav på att förbättra arbetsvillkor och miljölagar.
 - ▶ **Miljöorganisation:** Kräver hållbara utvinningsmetoder och rättvisa arbetsvillkor i Land B.
 - ▶ **Konsumentgrupp i Land A:** Vill ha billiga mobiltelefoner men börjar bli mer medvetna om hållbarhetsfrågor.
- Uppgift** Grupperna ska förhandla om ett handelsavtal som inkluderar
- ▶ priset på mineraler
 - ▶ villkor för arbetskraft och miljö
 - ▶ möjligheter för Land A att investera i hållbar utvinning i Land B.

Koppling till verkligheten och frågor att reflektera över efter rollspelen

- ▶ Hur liknar era förhandlingar verkliga utmaningar inom internationell handel?
- ▶ Vilka kompromisser var svåra att acceptera? Varför?

Rollspel 2. Jordbrukssektorn och protektionism

- Bakgrund**
- ▶ Land X (ett låg- och medelinkomstland) producerar stora mängder bananer som exporteras till Land Y (ett rikt industri-land). Bananexporten är avgörande för Land X:s ekonomi.
 - ▶ Land Y har nyligen infört tullar på import av bananer för att skydda sina egna jordbrukare, som också odlar frukt. Detta har skadat exporten från Land X.
 - ▶ En stor livsmedelskedja i Land Y vill köpa bananer billigt för att konkurrera med andra butiker.
- Roller**
- ▶ **Regeringen i Land X:** Vill få Land Y att sänka tullarna och stödja sina jordbrukare genom att förbättra handelsvillkoren.
 - ▶ **Regeringen i Land Y:** Vill skydda sina egna jordbrukare och hålla sig populär bland inhemska väljare.
 - ▶ **Livsmedelskedja i Land Y:** Vill köpa bananer från Land X till ett lågt pris för att erbjuda billigare produkter till sina kunder.
 - ▶ **Jordbrukarorganisation i Land Y:** Vill att tullarna ska vara kvar för att skydda sina intressen.
- Uppgift** Förhandla om en lösning som balanserar
- ▶ land X:s behov av att exportera och skapa ekonomisk tillväxt
 - ▶ land Y:s behov av att skydda sina jordbrukare men samtidigt ge konsumenterna tillgång till billiga varor
 - ▶ livsmedelskedjans mål att hålla priserna låga.

Koppling till verkligheten och frågor att reflektera över efter rollspelen

- ▶ Hur liknar era förhandlingar verkliga utmaningar inom internationell handel?
- ▶ Vilka kompromisser var svåra att acceptera? Varför?

Sammanfattande diskussionsfrågor

Här ges eleverna möjlighet att diskutera de centrala frågorna kring handelns framtid och hållbarhet.

Genom diskussioner i helklass får eleverna reflektera över hur internationell handel har förändrats över tid och vilken roll vi som individer kan spela för att stödja hållbar handel.

De får också möjlighet att jämföra effekterna av frihandel och protektionism på hållbarheten, samt att diskutera specifika frågor om Sveriges ekonomi och låg- och medelinkomstländernas utmaningar i den globala handeln.

Handelns framtid och hållbarhet

- Diskussion i helklass**
- ▶ Hur påverkar internationell handel världen idag jämfört med tidigare?
 - ▶ Vad kan vi som individer göra för att stödja en mer hållbar global handel?
 - ▶ Kan frihandel och protektionism påverka hållbarheten på olika sätt? Diskutera gärna med stöd i aktuella exempel.

- Diskussionsfrågor till eleverna**
- ▶ Varför är frihandel viktigt för Sveriges ekonomi, och vilka branscher är mest beroende av export och import?
 - ▶ Hur har digitaliseringen förändrat internationell handel och tjänstehandel?
 - ▶ Vilka utmaningar står låg- och medelinkomstländer inför när de försöker dra nytta av internationell handel?

Alla övningsuppgifter bygger på innehållet i *Varför handlar vi med omvärlden?*. För att bredda perspektiven i skrivuppgifter, rollspel och diskussioner rekommenderar vi att även använda material från andra källor. Näringslivets syn på handel kan till exempel hämtas från branschorganisationer som Svenskt Näringsliv, Teknikföretagen eller Livsmedelsföretagen. För hållbarhetsfrågor kan det vara värdefullt att ta del av material från de stora fackliga organisationerna, en myndighet som Naturvårdsverket eller internationella miljöorganisationer. Även EU-kommissionen och Världshandelsorganisationen (WTO) erbjuder mycket information om EU:s handelsavtal med andra länder.